

**ПІДТВЕРДЖЕННЯ РЕЗУЛЬТАТАМИ ЕКСПЕРИМЕНТУ
ТЕОРЕТИЧНИХ ПОЛОЖЕНЬ ЩОДО РОЗРОБКИ МЕТОДИКИ
НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ**

2005 р., Т.В. Караєва

*старший викладач кафедри іноземних мов
Таврійської державної агротехнічної академії*

Розширення зв'язків України з іноземними державами в сферах громадсько-політичного та економічного життя зумовлює поширення контактів, під час яких відбувається обмін професійно-значущою інформацією у спілкуванні з носіями мови. За таких умов користувачі мови мають бути здатні почути, зрозуміти та адекватно відреагувати на ситуацію мовлення. Тому студентам вищого технічного навчального закладу необхідно досягти вихідного рівня володіння іноземною мовою, який відповідає сучасним європейським стандартам. Для випускників ВТНЗ він має бути не нижчим рівня В2¹ (незалежний користувач), який може бути достатнім для спеціальностей, які вимагають менш складної поведінки [7, 4] та забезпечує незалежну комунікативну компетенцію користувачів мови для ефективного функціонування в академічному та професійному середовищі.

Але потреби користувачів мови змінюються протягом життя, що, в свою чергу, потребує від них здатності бути автономними в процесі безперервного навчання [6], а також обізнаності у сфері техніко-економічної документації. І, здається, професійно-орієнтоване навчання мові, зокрема для ділового спілкування, в цьому відношенні є найбільш придатним, щоб залучити користувачів мови до сфери майбутньої економічної діяльності.

Але залишається питання – яким чином має бути побудовано професійно-орієнтоване навчання, щоб, враховуючи потреби тих, хто вивчає мови, активізувати їх свідомість у напрямку реалізації їх комунікативних потреб?

За таких умов зростає попит на такі технології навчання мові, які б забезпечували гармонійне поєднання навчального процесу та реального соціально-економічного середовища.

Розробкам ефективної системи професійно-орієнтованого навчання іноземних мов в немовних вищих навчальних закладах освіти присвячено багато досліджень вітчизняних авторів (див., наприклад, роботи Т.С. Серовой,

---

¹ В2 – може розуміти основні ідеї тексту як на конкретну, так і абстрактну тему, у тому числі й технічні (спеціалізовані) дискусії за своїм фахом; може нормально спілкуватися з носіями мови з таким ступенем швидкості та спонтанності, який не завдає труднощів жодній стороні; може чітко, детально висловлюватись на широке коло тем, виражати свою думку з певної проблеми, наводячи різноманітні аргументи за та проти [1, 24].

1988; О.Б. Тарнопольського 1989, 1993; С.К. Фоломкиной, 1987 тощо) та зарубіжних (P.C. Robinson, 1991; C.Kennedy, R.Bolito, 1984; T.Hutchinson, A. Waters, 1987).

Суттєвою відмінністю щодо підходів в навчанні ESP, прийнятих у вітчизняній методиці у порівнянні з зарубіжною, є те, що думка тих, хто вивчає мови, щодо їх потреб та вподобань не завжди приймається до уваги, або приймається недостатньою мірою², нічого й говорити щодо цілей, змісту та методів навчання, які формуються централізовано і практично не залишають тим, хто навчається, вибору як то чого навчати, для чого навчати та які навчальні посібники використовувати [11; 10].

Існуюча система навчання у немовних закладах освіти має ряд недоліків, а саме - відсутність стимулів навчання та досвіду автономної роботи, низький рівень самостійності студентів, не вмотивованість на роботу в сфері обраної економічної діяльності, дефіцит навчального аудиторного часу. В такій ситуації доцільним є використати резервні можливості тих, хто вивчає мови, з урахуванням цілей навчання, доббором його змісту та формуванням у користувачів мови оптимальних стратегій навчання.

Тому метою дослідження є визначення рівня продуктивних вмінь (мовлення та письмо) шляхом експериментальної перевірки теоретичних положень методики навчання англійської мови для ділових цілей на основі автономії та креативності студентів першого курсу економічних спеціальностей.

До таких положень³ теоретичного обґрунтування методики, які були висвітлені у статтях, (див. Караєва Т.В.) відносяться такі:

- 1) отримання даних щодо ідентифікації потреб тих, хто навчається, як об'єкту впливу;
- 2) конкретизація цілей, які ті, хто навчається, ставлять собі в процесі навчання іноземній мові через діалог між викладачем та студентами щодо цілей, змісту та методів навчання з метою формування навчальних та комунікативних стратегій та координації дій;
- 3) інформаційно-методичне забезпечення щодо розробки бізнес-проектів у процесі професійно-орієнтованого навчання.

Розглянемо перші два наведених положення.

У статті “Формування організації мотиваційного типу...” було розроблено методологію, яка базується на системному підході та репрезентовано модель дослідження у вигляді ієрархічної структури процесу

---

² Залишається сподіватись, що рекомендовані РС компоненти освітніх систем [1; 7], включаючи ідентифікацію потреб майбутніх користувачів мови будуть сприйняті та займуть своє місце у вітчизняній системі навчання іноземної мови для професійного спілкування.

³ Наведені наукові положення не містять повний перелік технологічних операцій формування методики, а наводяться лише ті, які містять теоретичні елементи, запропоновані вперше.

навчання [3]. Блок 2 описового рівня наведеної моделі є “інформаційним полем”, а саме – характеристиками тих, хто навчається. Збирання таких даних реалізується через проведення анкетування за спеціально розробленою нами анкету, яка містить близько 13 запитань, анонімні відповіді на які віддзеркалюють реальну ситуацію щодо ціле-покладання тих, хто вивчає мови, їх вподобань та особистого ставлення до процесу навчання, автономії тих, хто вивчає мову, оцінювання свого рівня володіння мовою та досвід у навчанні [2].

На базі отриманих даних було зроблено висновок про те, що студенти, які взяли участь в анкетуванні, психологічно готові та мають високу мотивацію до навчання мови, дотримуючись передових гуманістичних підходів, що, в свою чергу, є результатом змін, яких набуває процес навчання, готовності до переходу від авторитарних підходів до широкої гуманізації.

Що стосується інформаційно-методичного забезпечення для розробки бізнес-проектів у процесі професійно-орієнтованого навчання, то такий етап був детально описаний у статті “Business English Teaching Via Normative Documents Adopted in Business Practice” [5]. У наведеній статті він репрезентований як “передінформаційний тренінг”, який є обов’язковим етапом для забезпечення успішності подальших етапів схеми формування творчої автономії тих, хто навчається, яка складається з:

рольової гри ⇒ перед-проектного інформаційного тренінгу ⇒ безперервної ділової гри ⇒ проекту

На нашу думку ефективність професійно-орієнтованого навчання мови може бути підвищено за рахунок застосування нормативних документів, оскільки такий підхід забезпечує гармонійне поєднання процесу навчання та реального соціально-економічного середовища.

Реалізувати наведений підхід пропонується через розробку методики “бізнес-проекту”, який передбачає такі етапи:

- 1) автономний вибір студентами напрямку економічної діяльності за державним класифікатором України (ДК 016-97) та міжнародним класифікатором видів економічної діяльності (ISIC) у відповідності з обраним напрямком економічної діяльності;
- 2) автономний вибір студентами продукції та послуг за ДК 016-97 у відповідності з обраним напрямком економічної діяльності;
- 3) презентація проекту.

Такий підхід дозволяє:

- активізувати свідомість тих, хто навчається, у напрямку їх можливих зв’язків з зовнішнім ринковим середовищем;
- сприяти автономно-творчому оволодінню технологією прийняття рішень, свободи вибору та адаптації в соціумі в умовах безперервних змін;

- засвоювати спеціалізовану та стандартизовану лексику через непрямі методи подавання інформації з урахуванням мотиваційних стимулів;
- мінімізувати семантичні невизначеності в процесі професійно-орієнтованого спілкування.

Оскільки у статті розглянуто лише такі положення, що містять теоретичні елементи, запропоновані вперше, тому повний перелік технологічних операцій формування методики не наводиться.

Щодо проектної роботи при застосуванні такого підходу, то у даному випадку така діяльність має суто професійний зміст, оскільки вона спрямована виключно на отримання тими, хто вивчає мови, через зміст запропонованих для опрацювання матеріалів професійно значущої інформації, що, у свою чергу, зумовлює спеціалізований, професійно орієнтований зміст проектів, де мінімізуються семантичні невизначеності термінологічної лексики через застосування нормативних документів державного рівня.

Ефективність запропонованої методики експериментально перевірялась протягом 2001-2002, 2002-2003 та 2003-2004 навчальних років у чотирьох експериментальних групах І курсу Таврійської державної агротехнічної академії (факультети “Економіка підприємства” та “Облік і аудит”). Метою дослідження було встановити наявність практичних переваг щодо ефективності навчання за експериментальною методикою у порівнянні з існуючою типовою технологією навчання англійської мови у ТДАТА.

Оскільки чотири групи кожного навчального року, в яких проводилось дослідження, відбирались таким чином, щоб середній показник рівня знань по всіх чотирьох групах був одного порядку⁴ за три роки дослідження, тому це уможливило проведення порівняльного аналізу не між окремими групами студентів, а між блоками груп по роках.

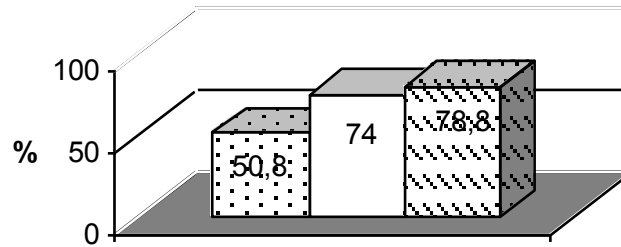
Протягом навчального року (на кінці І та ІІ семестрів) перевірялись набуті у процесі навчання продуктивні мовленнєві вміння (говоріння та письмо) в ході проведення проміжного (на основі GE) та фінального зрізів (на основі BE) двома незалежними екзаменаторами за критерійним підходом [10,152-153].

Для порівняння наведемо графіки (рис.1-4) розподілу середнього значення показника продуктивних вмінь по блокам груп у першому та другому семестрах.

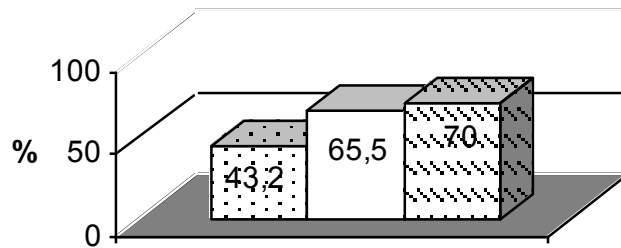
⁴ Справа в тому, що групи по роках, які навчались за однією програмою (типовою у 2001-2002 та експериментальною у 2002-2003 та 2003-2004) відбирались за результатами вхідного тесту.

Рис.1. Розподіл середнього значення показника вмінь говоріння по блокам груп у першому семестрі

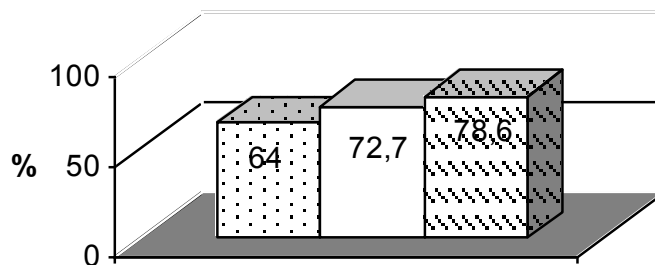
- контрольні групи
- групи експерименту
- групи експериментальної перевірки

Рис.2. Розподіл середнього значення показника вмінь говоріння по блокам груп у другому семестрі

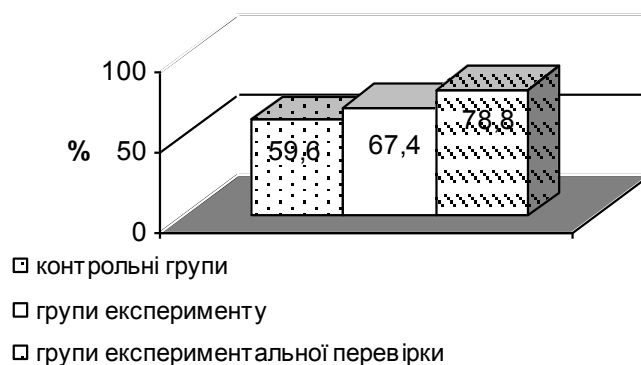
- контрольні групи
- групи експерименту
- групи експериментальної перевірки

Рис.3. Розподіл середнього значення показника вмінь письма по блокам груп у першому семестрі

- контрольні групи
- групи експерименту
- групи експериментальної перевірки

Рис. 4. Розподіл середнього значення показника вмінь письма по блокам груп у другому семестрі

З наведених графіків видно, що показники вмінь говоріння та письма вище в експериментальних групах порівняно з групами, які навчалися за типовою методикою, а в групах після-експериментальної перевірки наведені показники навіть ще вищі.

Таким чином, порівняння отриманих результатів демонструє динаміку приросту показників продуктивних навичок, що підтверджує ефективність навчання англійської мови за розробленою методикою.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання/ Науковий редактор українського видання доктор пед. наук, проф. С.Ю. Ніколаєва.* – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.
2. *Караєва Т.В.* Результаты исследования отношения преподавателей и студентов к гуманизации процесса обучения английскому языку в Украине// Проблемы гуманизации навчання і культурологічний підхід до методики викладання мови і літератури. – К.: Мова і культура, 2002. – Вип. 4. – Том VII. – С. 92-97.
3. *Караєва Т.В.* Формування організації мотиваційного типу для навчання англійської мови на основі положень теорії ієрархічних систем// Вісник НТУУ “КПІ”: Філософія. Психологія. Педагогіка. – 2003. – № 2. – С.111-116.
4. *Караєва Т.В.* Застосування дворівневої системи прийняття рішень для підвищення ефективності навчання іноземної мови // Праці Міжнар. конференції “Франція та Україна, науково-практичний досвід у контексті національних культур”. – Дніпропетровськ: Пороги, 2003. – С. 32-33.
5. *Karayeva T.* Business English Teaching Via Normative Documents Adopted in Business Practice // *Business Issues* (IATEFL SIG Newsletter). – 2005. – No.1. – P. 12-14.
6. *Коряковцева Н.Ф.* Современная методика организации самостоятельной работы изучающих иностранный язык: Пособие для учителей. – М.: АРКТИ, 2002. – 176 с.

7. *Програма з англійської мови для професійного спілкування* / Кол. авторів: Г.Є. Бакаєва, О.А. Борисенко та ін. – К.: Ленвіт, 2005. – 119 с.
8. *Серова Т.С.* Психологические и лингводидактические аспекты обучения профессионально-ориентированному иноязычному чтению в вузе. – Свердловск: Изд-во Уральского ун-та, 1988. – 232 с.
9. *Тарнопольский О.Б.* Методика обучения английскому языку на I курсе технического вуза. – Киев: Вища школа, 1989. – 160 с.
10. *Тарнопольский О.Б.* Методика навчання англійської мови на II курсі технічного вузу. – Київ: Вища школа, 1993. – 167 с.
11. *Тарнопольский О.Б., Кожушко С.П.* Методика обучения английскому языку для делового общения: Учебное пособие. – К.: Ленвит, 2004. – 192 с.
12. *Фоломкина С.К.* Обучение чтению на иностранном языке в неязыковом вузе. – Москва: Высшая школа, 1987. – 207 с.
13. *Hutchinson T., Waters A.* English for specific purposes: A learner-centered approach. – Cambridge: Cambridge University Press, 1987. – 183 p.
14. *Kennedy C., Bolito R.* English for specific purposes. – London: MacMillan Publishers Ltd., 1984. – 149 p.
15. *Robinson P.C.* ESP today: A practitioner's guide/ - Hamel, Hempstead: Prentice Hall, 1991. – 146 p.

